

PRECHÁDZKY MESTOM

Prechádzky mestom

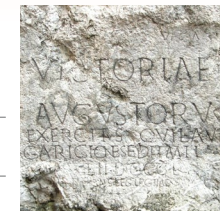
Mesto Trenčín sa nachádza v údolí najdlhšej slovenskej rieky Váh, pod výbežkami Strážovských vrchov. Výhodná geografická poloha mu predučila významné postavenie už v minulosti. Archeologické nálezy svedčia o osídlení trenčianskej lokality už v staršej dobe kamennej. Jeho pôvodný názov Laugaricio sa objavil už v roku 179 n.l. v rímskom nápise na hradnej skale, ktorý je svedectvom víťaznej bitky Rimanov nad Kvádmi. Nápis je považovaný za jedinečnú a originálnu písomnú pamiatku svojho druhu v strednej Európe. V období Veľkomoravskej ríše patrilo Trenčín k Nitrianskemu kniežatstvu. Časť stredného Považia sa stala súčasťou Uhorska už začiatkom 11. storočia. Trenčín bol najskôr sídlom pohraničného županstva, neskôr centrom trenčianskej kráľovskej a stavovskej župy. Začiatky mesta pod mohutným hradom môžeme hľadať v trhovej osade, ktorá sa spomína už v roku 1111 na starej ceste od vážskeho brodu pod kopcom Brezina. Dejiny hradu a osudy mesta boli v nasledujúcich storočiach veľmi úzko späté. V roku 1241 bolo mesto spustošené nájazdmi Tatárov a k jeho novému rozkvetu došlo po roku 1275, keď sa hrad dostal do vlastníctva Petra Čáka. Jeho syn – Matúš Čák Trenčiansky – známy ako *pán Váhu a Tatier* ovládol z hradu takmer celé územie Slovenska. V období stredoveku získal Trenčín rôzne výsady a práva. V roku 1412 mu Žigmund Luxemburský udelil výsady slobodného kráľovského mesta. Trenčín sa nevyhli ani mnohé katastrofy. Generál Katzianer v službách Ferdinanda Habsburského dobyl mesto i hrad. V polovici 17. storočia mesto odolávalo nájazdom Turkov a v roku 1710 ho postihol mor. V roku 1790 hrad aj s celým mestom vyhořel. Odvtedy ostal horný hrad opustený. Vývoj mesta však nezastavili ani vojny či iné nešťastia. Od polovice 19. storočia sa Trenčín stal významným obchodným a priemyselným centrom stredného Považia. Vzniklo viacero podnikov a dokončilo sa železničné spojenie so Žilinou. Dnes je Trenčín moderným mestom, v ktorom stáročné dejiny zanechali svoje odkazy.

10

1. Rímsky nápis na hradnej skale a budova hotela Elizabeth

Hotel Elizabeth, Ul. Gen. M. R. Štefánika 2,
tel.: +421 (0)32/650 61 11, www.hotelelizbeth.sk

Najsevernejšia rímska pamiatka, ktorá dokazuje pobyt Rimanov v strednej Európe. Počas markomanských vojen prenikli Rimania údolím Váhu až k dnešnému Trenčín, kde prezimovali v osade Laugaricio. Dôkazom toho je latinský nápis z roku 179 vytesaný do hradnej skaly. Maximianus v ňom vyslovuje vďaka za víťazstvo cisárov a vojska druhej pomocnej légie v počte 855 vojakov. Rímsky nápis je možné vidieť z terasy hotela Elizabeth (bývalý hotel Tatra). Budova hotela s viac ako storočnou tradíciou patrí dodnes k dôležitým stavebným pamiatkam mesta. Postaviť ju dal barón Armin Popper v roku 1901 na mieste staršieho hostinca *U červenej hviezdy*. Nazval ho podľa manželky cisára Františka Jozefa Erzsébet (Alžbeta), ktorej meno dodnes nesie kaviareň Sissi. Po slávnostnom otvorení v roku 1902 sa hotel stal súčasťou spoločenského a kultúrneho života mesta. V roku 1919 odkúpila hotel Tatra banka a jeho názov sa zmenil na *Tatra hotel*. Budova počas svojej existencie prešla dvomi rozsiahlymi rekonštrukciami. Po poslednej, v rokoch 2011 – 2012, hotel zmenil svoj vzhľad i názov. V septembri 2012 svojich hostí už privítal ako *hotel Elizabeth*.

Presné znenie nápisu:

VICTORIAE AVGVSTORVM(m) EXERCITVS QVI LAV GARICIONE SEDIT MIL(ites) L(egionis) II DCCCLV (Marcus Valerrius) MAXIMIANVS LEG(atus) LEG(ionis) II AD(iutricis) CVR(AVIT) F(aciendum)

V preklade znamená: „*Víťazstvu cisárov a vojska, ktoré sídlilo v Laugariciu, v počte 855 vojakov II. légie, dal zhotoviť M. V. Maximianus, legát II. pomocnej légie.*“

TRENČÍN

2. Trenčiansky hrad

Tel.: +421 (0)32/743 56 57, www.muzeumtn.sk

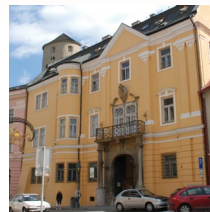
Dominanta mesta vypínajúca sa na vápencom brale. Hrad bol vybudovaný ako kráľovský strážny hrad na mieste staršieho slovanského osídlenia. Jeho začiatky sa viažu k 11. storočiu, keď pozostával z obytnej veže a rotundy, ktorej zvyšky sa nachádzajú na hornom nádvorí. Koncom 13. storočia sa hrad dostal do majetku Matúša Čáka, ktorý ovládol veľké územie a stal sa legendárnym pánom *Váhu a Tatier*. Prestaval obytnú vežu, ku ktorej pristaval aj obytný palác v mohutnom opevnení (Matúšov – nezachoval sa). Z veže, známej ako Matúšova, je krásny výhľad na veľkú časť Považia. Horný hrad rozšíril aj kráľ Ľudovít z Anjou o nový palác a opevnenie – Ľudovítov (expozícia chladných a palných zbraní od 13. do 19. storočia). Žigmund Luxemburský daroval hrad svojej manželke Barbore, pre ktorú dal vybudovať nový palác (Barborin – slúži na reprezentačné účely a príležitostné výstavy) a kaplnku. Koncom 15. storočia získal hrad spolu s mestom Štefan Zápoľský a začal s rozsiahlymi prestavbami. Palác Zápoľských hostí najrozsiahlejšiu expozíciu rodovej galérie Iľešháziovcov a obrazov z iľešháziovských sídiel. Dolnej časti hradu dominuje delová bašta, kaplnka a hradná studňa, nazývaná aj studňa lásky, ku ktorej sa viaže legenda o láske Turka Omara ku krásnej Fatime.

3. Trenčianske múzeum

Mierové námestie 46, tel.: +421 (0)32/743 44 31, www.muzeumtn.sk

Múzeum sídli v budove bývalého Župného domu s bohato zdobeným priečelím a erbom župy nad vchodom. Vzniklo v roku 1912 a jeho prvým predsedom bol MUDr. Karol Brančík, župný lekár a entomológ medzinárodného významu. Trenčianske múzeum ako súčasť regiónu s bohatou históriou a kultúrou zhromažďuje zbierky z histórie Trenčína a okolia, ktoré sú súčasťou expozície *Z histórie a kultúry slobodného kráľovského mesta Trenčína a bývalej Trenčianskej župy*. Vlastní a spravuje zbierkové fondy historického, umenovedného, prírodovedného, literárno-historického či národopisného charakteru, bohaté zbierky z oblasti numizmatiky, militárie a zbraní a umeleckého remesla. K najcennejším súborom v zbierkach Trenčianskeho múzea patrí rozsiahla a umelecky i historicky zaujímavá obrazová zbierka rodu Iľešháziovcov, hlavných a dedičných trenčianskych a liptovských županov, pánov Trenčianskeho hradu v rokoch 1594 – 1835, ktorá je inštalovaná v obrazovej galérii na Trenčianskom hrade. Prírodovednú časť expozície tvoria okrem iného i zbierky zakladateľa múzea MUDr. Karola Brančíka – viac ako sedemsto exemplárov motýľov a iného hmyzu, originálne kresby hmyzu a krajinárskych motívov z Brančíkových ciest.

4. Mierové námestie, farské schody a morový stĺp

Mierové námestie tvorí historické jadro mesta. Na oboch koncoch boli v polovici 15. storočia postavené brány. Horná brána sa nachádzala pri Trenčianskom múzeu a nezachovala sa. Dolná brána bola postavená ako súčasť mestského opevnenia, ktoré nadväzovalo na opevnenie hradu. V polovici 17. storočia jezuiti postavili na jeho južnom konci kostol a kláštor sv. Františka Xaverského, dnešný Piaristický kostol. Z Mierového námestia na hrad vedú kryté renesančné Farské schody, ktoré tvorili obrannú komunikáciu, po ktorej nastupovali členovia mestských remeselníckych cechov k obrane mestských hradieb. Súčasne slúžili ako prístupová cesta k mestskej zbrojnici postavenej vedľa karnera. Ľavá časť schodiska je otvorená arkádami, cez ktoré prúdi denné svetlo. V súčasnosti slúžia schody širokej verejnosti a spájajú stred mesta s areálom Farského kostola, hradom i lesoparkom Brezina. Otvorené sú denne od 6.00 – 21.00 hodiny. V roku 1710 zasiahla Trenčín morová epidémia. Na pamiatku obetí dal postaviť do stredu námestia gróf Mikuláš Iľešházi morový stĺp. Nazývaný je tiež stĺp Najsvätejšej Trojice a pochádza z dielne viedenských kameňárskych majstrov.

Kultúrno-informačné centrum
Mierové námestie 9, Trenčín
tel.: 032/16 186, e-mail: kic@trencin.sk
www.visittrencin.sk
Vydalo Mesto Trenčín v roku 2013.

5. Piaristický kostol sv. Františka Xaverského

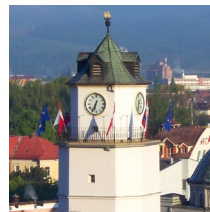
Pôvodne jezuitský, neskôr piaristický kostol bol vybudovaný v rokoch 1653 – 1657 v rano-barokovom štýle. Je dominantou západnej časti Mierového námestia a predstavuje jednu z významných sakrálnych barokových pamiatok na Slovensku. Zásľuhu na jeho postavení má predovšetkým ostrihomský arcibiskup Juraj Lippai, čo dokumentujú aj jeho erby nad portálom do kostola a v interiéri nad obrazom hlavného oltára. Základný kameň stavby položili jezuiti a realizovali ju staviteľia talianskeho pôvodu Pietro a Gothard Spazzovci. Vychádzali pritom z rímskeho kostola Il Gesù, ktorého architektúra sa stala východiskom pre rozsiahlu skupinu jezuitských chrámov, predovšetkým v strednej Európe. Požiar mesta v roku 1708 kostol značne poškodil. Počas obnovovacích prác nadobudol interiér kostola terajší barokový charakter, ktorý predstavuje jedinečnú symbiózu architektúry, maliarstva, sochárstva a umeleckej štukovej výzdoby. Stropná iluzívna maľba z roku 1711 – 1713 patrí medzi najpozoruhodnejšie vrcholnobarokové nástenné maľby na Slovensku. Spolu s obrazom hlavného oltára je dielom maliara a architekta Krištofa Tauscha. Ku kostolu bola prístavená budova kláštora v rokoch 1653 – 1662. Po zrušení jezuitskej rehole v roku 1773 prešiel kostol aj kláštor do majetku piaristov. Dnes je kláštor sídlom rádu piaristov a Piaristického gymnázia J. Branekého. Pamiatka je prístupná len v čase bohoslužieb v tomto kostole.

6. Mestská veža

Sládkovičova ulica, tel.: +421 (0) 32/16 186,
www.visittrencin.sk

Dolná brána, dnes nazývaná aj mestská veža, bola postavená ako súčasť mestského opevnenia začiatkom 15. storočia. Už od vrcholného stredoveku slúži ako západný vstup na hlavné Mierové námestie. Vchod do mesta bol zaklenutý lomeným gotickým oblúkom, ktorý sa zachoval dodnes. Pôvodná brána bola iba dvojpodlažná, postavená na štvorcovom základe. Neskôr bola prestavaná, zvýšená a zosilnená vybudovaním polkruhového barbakanu s menšou predsunutou baštou, do ktorého sa vstupovalo padacím mostom. Veža bola postupne zvýšená do osembokého pôdorysu na súčasných šesť podlaží a meria 32 metrov. Opevnenie zbúrali v roku 1857, kedy prestalo plniť svoju pôvodnú funkciu na obranu proti Turkom. Vo vrchole veže sa pôvodne nachádzal renesančný hodinový stroj zo 16. storočia, ktorý v roku 1934 vystriedali elektrické vežové hodiny. Pôvodný renesančný stroj je súčasťou expozície Katovho domu. Nad prejazdom sa nachádza erb mesta, ktorým je veľkonočný baránok a tabuľka s latinským nápisom hlásajúcim stredoveké motto Trenčína: „Ak Pán nechráni mesto, márne bdie ten, kto ho stráži“.

7. Rímskokatolícky farský kostol Narodenia Panny Márie

Rímskokatolícky farský úrad, Mariánske námestie 2

Kostol postavený v roku 1324 patrí medzi hodnotné a zároveň najstaršie sakrálné pamiatky mesta. Spoločne s karnerom, mestskou farou a bývalou zbrojnicou tvoria komplex Mariánskeho vršku. Celý areál, opevnený pred rokom 1412, bol samostatnou obrannou jednotkou s vlastným systémom opevnenia. Po poškodení požiarom (1528) bol kostol renesančne prestavaný pod dohľadom talianskych staviteľov Sebastiana a Bussiho. Dodnes priťahujú pozornosť dva kamenné portály, na ktorých je bohaté renesančné zdobenie. V interiéri kostola sa nachádza pohrebná kaplnka Ilešháziovcov z roku 1648. V polovici 18. storočia ju prestavali podľa návrhu bratislavského sochára Ludwiga Godeho, ktorý je autorom tepanej dekoratívnej mreže a oltára Ukrižovania. Začiatkom 20. storočia, počas poslednej väčšej stavebnej úpravy, bol kostol prestavaný do dnešnej podoby. Pamiatka sa nachádza na Mariánskom námestí a je prístupná len v čase bohoslužieb v tomto kostole.

„Nisi Dominus custodierit Civitatem,
frustra vigilat, qui custodit eam.“

6

10

5

i

8

7

8. Karner sv. Michala

Trenčianske múzeum, tel.: +421 (0)32/743 44 31,
www.muzeumtn.sk

Postavený bol v druhej polovici 15. storočia v blízkosti Farského kostola Narodenia Panny Márie ako kostnica. Slúžil na ukladanie kostrových zvyškov z neďalekého cintorína. Zadnou stenou nadväzuje na pôvodné mestské opevnenie. Začiatkom 16. storočia bola zvýšená dnešná nadzemná časť, ktorá po požiari farského kostola v roku 1528 slúžila istý čas ako kaplnka. V roku 1560 bol karner v súvislosti s tureckým nebezpečenstvom zmenený na mestskú zbrojnicu a v suteréne bolo kovolejárske zariadenie, ktorým sa zlievaním zhotovovali zbrane. Budova neskôr schátrala a v rokoch 1973 – 1989 bola zrekonštruovaná. V súčasnosti sa tento nevelký, ale pôsobivý priestor využíva ako expozícia sakrálneho umenia od obdobia gotiky až po barok. Kolekcia združuje prierez fragmentov oltárnych komplexov. V časti tzv. podlužanského oltára – Snímanie z kríža z pol. 15. storočia, sledujeme tragédiu okamihu v dokonalejších gestách zúčastnených. Z fragmentov sakrálnej architektúry tu vidíme sochy zlátených anjelikov – putti a sošky svätcov. Textová časť ponúka informácie súvisiace s pohnutými dejinami Farského kostola.

9. Katov dom

Trenčianske múzeum, Matúšova ulica,
tel.: +421 (0)918/498 745, www.muzeumtn.sk

Je reprezentantom typického trenčianskeho meštianskeho domu s okružnou drevenou pavlačou. Názov katov dom pochádza z ústnej tradície, podľa ktorej bol dom v 17. storočí údajne obydľím mestského kata ale i mestskou väznicou. Žigmund Luxemburský udelil v roku 1412 mestu Trenčín titul slobodného kráľovského mesta s právom meča. Popravy uskutočňoval kat pod hradbami mesta stínaním, alebo vešaním. Mesto Trenčín malo k dispozícii tri popravné meče a dva z nich sa zachovali v zbierkach Trenčianskeho múzea. Od roku 2004 je sprístupnený pre verejnosť s dvomi stálymi expozíciami, ktoré predstavujú vývoj právneho poriadku a výkon trestu v Trenčíne. Vystavené sú tu popravné meče, dereš, okovy, replika škripca, trojramenný šľahák a predmetyestskej justície ako stolec trenčianskeho richtára, maľovaná truhlica trenčianskeho magistrátu, zbrane, šable, pušky a iné. Miestnosť na poschodí slúži ako príležitostná výstavná sieň. Súčasťou expozície katovho domu je pôvodný renesančný hodinový stroj zo 16. storočia, ktorý sa nachádzal v mestskej veži.

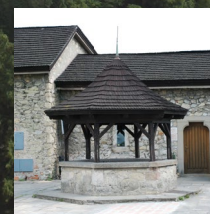

10. Synagóga

Trenčianska synagóga patrí k najkrajším a najzaujímavejším dielam svojho druhu na Slovensku. Postavená bola v blízkosti starej synagógy v roku 1913 podľa projektu berlínskeho architekta Richarda Scheibnera. Historizujúca, ale zároveň moderná železobetónová stavba s byzantskými a maurskoorientálnymi prvkami stojí v severnom rohu Štúrovho námestia (dnes Hviezdová ulica). Ulice v okolí synagógy tvorili centrum židovskej komunity. Prví židia sa v Trenčíne spomínajú už v roku 1300, no ich masívny prílev nastal v polovici 17. storočia. V roku 1860 tvorila židovská komunita štvrtinu trenčianskeho obyvateľstva. Táto neologická synagóga sa používala pre náboženské účely do druhej svetovej vojny, počas ktorej bola znesvätená a inventár zničený. Pamiatka bola obnovená v rokoch 1974 – 1984. V interiéri sa zachovala pôvodná modrá kupola s bohatým lustrom a farebné okenné vitráže s ornamentálnymi a rastlinnými motívmi. Malá modlitebňa v zadnej časti objektu bola obnovená v roku 1990. V súčasnosti slúži centrálny priestor objektu pod kupolou ako príležitostná výstavná sieň, ktorá je prístupná pre verejnosť len počas výstav. Oproti synagóge stojí pozdĺžna dvojpodlažná budova, v ktorej od roku 1868 sídlila verejná židovská škola.

1

Studňa lásky

Vstup na hrad

Delová bašta